

GES	Journal of Geography and Environmental Studies, 13 (51), Autumn 2024 https://sanad.iau.ir/journal/ges ISSN: 2008-7845 Doi: 10.71740/ges.2024.1129513
-----	--

Research Paper

Evaluating Components of Creative City in Cities (Case Study: Chabahar City)

Shahbakhsh Raeisi¹, Hossein Mollashahi², Golam Reza Miri³

1. Phd Student, Department of Geography and Urban Planning, Zahedan Branch, Islamic Azad University, Zahedan, Iran.
2. Assistant Professor, Department of Geography and Urban Planning, Zahedan Branch, Islamic Azad University, Zahedan, Iran. (Corresponding Author)
E-Mail: h_mollashahi91@yahoo.com
3. Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Zahedan Branch, Islamic Azad University, Zahedan, Iran.

Abstract

Creative city is a new approach in urban planning that explains how people can think, plan and act creatively in cities and this shows how cities can be developed by using The thoughts and talents of viable and lively people. The main goal of the research is to analyze the factors influencing the creative status of Chabahar based on environmental, economic and socio-cultural characteristics. The main problem of the research is to analyze the influencing factors on the creative state of Chabahar city. The research is applied in terms of purpose, analytical in nature and qualitative-quantitative in terms of method. The data collection method is library. The statistical population of the research consists of 80 experts, experts and relevant officials of Chabahar City Management Organization, professors of urban planning. The sampling method used in the current research was a stratified and probabilistic one. The data collection tool is a closed-ended questionnaire. A combination of SWOT and AHP has been used for data analysis. The results of the findings show that according to the internal (strength, weakness) and external (opportunity, threat) matrix, defense strategies have been selected in order to realize the characteristics of the creative city in Chabahar. Also, according to the results of prioritizing the options, aggressive strategies were chosen as the highest priority. The choice of this strategy means that the state of Chabahar city has capabilities that can use them and environmental opportunities to realize its creative city

Keywords: Creativity, creative city, Chabahar city, SWOT and AHP.

Citation: Raeisi, Sh.B.; Mollashahi, H.; Miri, Gh.R (2024), Evaluating Components of Creative City in Cities (Case Study: Chabahar City), Journal of Geography and Environmental Studies, 13 (51), 6-20. Doi: 10.71740/ges.2024.1129513

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author (s), with publication rights granted to Journal of Geography and Environmental Studies. This is an open – access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

مقاله پژوهشی

ارزیابی مولفه‌های شهر خلاق در شهرها (مطالعه موردی: شهر چابهار)

شه بخش رئیسی^۱، حسین ملاشاهی^۲، غلامرضا میری^۳

۱. دانشجوی دکتری، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران.

۲. استادیار، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران.

۳. دانشیار، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران.

چکیده

شهر خلاق رویکردی نوین در برنامه‌ریزی شهری است که توضیح می‌دهد مردم چگونه می‌توانند در شهرها تفکر، برنامه‌ریزی و عمل خلاقانه داشته باشند و این موضوع نشانگر آن است که چگونه می‌توان شهرها را با بهره‌گیری از تفکرات و استعدادها افراد زیست پذیر و سرزنده کرد. هدف اصلی پژوهش تحلیل عوامل تأثیرگذار بر وضعیت خلاق بودن شهر چابهار بر اساس ویژگی‌های محیطی، اقتصادی و اجتماعی-فرهنگی است. مسئله اصلی پژوهش تحلیل عوامل تأثیرگذار بر وضعیت خلاق بودن شهر چابهار است. پژوهش از نظر هدف کاربردی، از نظر ماهیت تحلیلی و از نظر روش کیفی-کمی است. روش جمع‌آوری داده‌ها کتابخانه‌ای است. جامعه‌ی آماری تحقیق را ۸۰ نفر از کارشناسان، خبرگان و مسئولین ذی‌ربط سازمان مدیریت شهر چابهار، اساتید رشته برنامه‌ریزی شهری تشکیل می‌دهند. روش نمونه‌گیری مورد استفاده در پژوهش حاضر احتمالی و از نوع طبقه‌ای بوده است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه از نوع بسته است. برای تحلیل داده‌ها از ترکیب SWOT و AHP استفاده شده است. نتایج یافته‌ها نشان می‌دهد که با توجه به ماتریس داخلی (قوت، ضعف) و خارجی (فرصت، تهدید) استراتژی‌های دفاعی در راستای تحقق ویژگی‌های شهر خلاق در چابهار انتخاب شده است. همچنین با توجه به نتایج اولویت‌بندی گزینه‌ها، استراتژی‌های تهاجمی به عنوان بالاترین اولویت انتخاب شد. انتخاب این استراتژی بدین معنا است که وضعیت شهر چابهار دارای توانمندی‌هایی است که می‌تواند با استفاده از آن‌ها و فرصت‌های محیطی نسبت به تحقق شهر خلاق خود اقدام کند.

کلمات کلیدی: خلاقیت، شهر خلاق، شهر چابهار، SWOT و AHP.

تاریخ ارسال: ۱۴۰۳/۰۵/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۱۰

نویسنده مسئول: حسین ملاشاهی، استادیار، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران.

h_mollashahi91@yahoo.com

۱- این مقاله برگرفته از رساله دکتری رشته جغرافیا گرایش برنامه‌ریزی شهری تحت عنوان: تحلیل شهر خلاق با رویکرد آینده پژوهی مبتنی بر سناریونویسی (مطالعه موردی: شهر چابهار) می‌باشد.

مقدمه

جمعیت جهان در سال ۲۰۲۰ بالغ بر هفت میلیارد و نه صد میلیون نفر بوده که نیمی از این جمعیت در شهرها زندگی می‌کنند (UN, 2020: 66). در جهان امروز، شهرها به مکان اصلی سکونت و فعالیت و شهرنشینی به شیوه برتر زندگی تبدیل شده است (پیری و همکاران، ۱۴۰۰: ۵۴) و شهرها مکانی برای ابداع، نوآوری و خلاقیت‌ها بوده‌اند (رستمی و رضایی اسحق‌وندی، ۱۴۰۰: ۸۳) و با بازاندیشی و تأمل در فرصت‌ها و تهدیدها، در پی افزایش قدرت جذب و مطرح کردن جایگاه توسعه‌ای خود هستند، در این بین، به‌زعم بسیاری، ایده «شهر خلاق»^۱ به شیوه نوینی در رویکرد توسعه پایدار شهری تبدیل شده است (فوادیان و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۲۷). در دنیای مدرن امروزی، رقابت عاملی پویا است و خلاقیت و نوآوری به‌عنوان مهم‌ترین عناصر آن در عصر جهانی شدن می‌باشند (غلامی و همکاران، ۱۴۰۲: ۵۸). شهرها که باعث خلاق موسیقی و هنر و معماری و فرهنگ واحد بوده‌اند باعث شده جامعه خلاق باشند و با ایده خود مسیر خلاقیت را در شهر خود اجرا کنند (آزادی زاده و مهر دانش، ۱۴۰۱: ۳۴۱). مفهوم شهر خلاق بیش از دو دهه است که وجود دارد. مفهوم‌سازی خلاقیت به‌عنوان یک نیروی تغییردهنده قدرتمند، پویایی جدیدی را در روابط فضایی ایجاد کرده است (Silva, 2020: 2). شهر خلاق، یک تئوری جدیدی از برنامه‌ریزی راهبردی فضای جدید است (میرغروی و همکاران، ۱۴۰۰: ۸۹). امروزه، خلاقیت شهرها یکی از عوامل رشد اقتصادی شهرهاست؛ بنابراین، شناخت و بررسی عوامل تأثیرگذار بر خلاقیت شهرها از موضوع‌های مهمی است که سیاست‌گذاران اقتصادی به آن توجه می‌کنند (بیک‌بابایی و حسینی مطلق، ۱۴۰۲: ۶۹). شهر خلاق رویکردی نوین در برنامه‌ریزی شهری است که توضیح می‌دهد مردم چگونه می‌توانند در شهرها تفکر، برنامه‌ریزی و عمل خلاقانه داشته باشند و این موضوع نشانگر آن است که چگونه می‌توان شهرها را با بهره‌گیری از تفکرات و استعداد‌های افراد زیست‌پذیر و سرزنده کرد (حمیدی و همکاران، ۱۴۰۰: ۴۴۲). شهر خلاق، یک شهر نیرومند از لحاظ یادگیری فرهنگی و بین فرهنگی است. در این شهر هر شهروند به استفاده از ظرفیت‌های علمی، فنی، هنری و فرهنگی اطمینان خاطر دارد. سیستم فرهنگی یک شهر خلاق متشکل از تجارت‌ها، خلاقیت‌ها، مراسم و فستیوال‌ها است که مستعد کارآفرینی و خلاقیت‌ها است و شهر را قادر می‌سازد تا استفاده خود را جهت ارتباط مردم، ایده‌ها و تشکلهای بکار ببندد (شریفیان و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۲۹). شهرهای مختلف از سراسر جهان در حال حاضر در یکی از هفت صنعت خلاق موسیقی، ادبیات، سینما، صنایع دستی و هنرهای مردمی، طراحی، رسانه‌ها و خوراک‌شناسی عضو شبکه هستند و از پتانسیل خلاق خود استفاده می‌کنند و برخلاف یک شهر هوشمند که فن‌آوری‌های دیجیتال و ارتباطات را هسته استراتژی توسعه خود قرار می‌دهد، رویکرد شهرهای فرهنگی و خلاق، فناوری را به‌عنوان یک ابزار مکمل برای کمک به افزایش پتانسیل نوآوری، فرصت‌های تجاری و طیف وسیعی از فعالیت‌های فرهنگی و خلاق قرار می‌دهد.

بدین ترتیب در این پویایی جهانی جدید، همه شهرهای کوچک و بزرگ باید مرتباً موقعیت خود را بررسی کنند. این موضوع شهرها را به چالش می‌کشد تا به فرصت‌ها و مشکلات خود با ابتکار و بررسی دارایی‌های خود و یا کمبود آن‌ها فکر کنند. لاندری تعدادی از پیش‌شرط‌هایی که برای یک شهر لازم است تا خلاق باشد ارائه می‌کند. وی هفت عامل کلیدی ۱. ویژگی‌های شخصی ۲. اراده و رهبری ۳. تنوع انسانی و دسترسی به استعداد‌های متنوع ۴. فرهنگ سازمانی ۵. هویت محلی ۶. فضا‌های شهری و امکانات ۷. پویایی شبکه را شناسایی می‌کند. لاندری استدلال می‌کند وجود هر یک از این پیش‌شرط‌ها می‌تواند به افزایش سطح خلاقیت شهر کمک کند (لاندری، ۲۰۰۸: ۱۰۵).

نظریه شهر خلاق در ایران، به دلیل وجود انواع شهرها با جاذبه‌ها و پتانسیل‌های منحصر به فرد و ویژگی‌های فرهنگی و هنری مختلف برنامه‌ریزی راهبردی به نظر می‌رسد که تا به حال در سه شهر ایران به‌عنوان شهر خلاق در یونسکو ثبت گردیده‌اند، اصفهان شهر

خلاق صنایع دستی، تبریز شهر خلاق فرش و رشت شهر خلاق غذا می‌باشد که از طرف دیگر، شهر شیراز در زمینه ادبیات و یزد و تبریز در زمینه گردشگری پتانسیل ثبت در یونسکو را دارند (سعیدی و پیوند، ۱۳۹۸: ۱۱۲). در این میان چابهار مجهزترین و پیشرفته‌ترین بندر اقیانوسی کشور که در جنوب استان سیستان و بلوچستان قرار دارد و مرکز شهرستان چابهار است. وجود، تنوع و غنای فرهنگی و هنری و وجود اقوام مختلف می‌تواند به‌عنوان نماینده صنایع گردشگری و هنرهای دستی در استان سیستان و بلوچستان معرفی گردد که هر ساله پذیرایی تعداد زیادی گردشگر از سایر نقاط کشور و حتی پذیرای گردشگران خارجی می‌باشد. با توجه به پذیرش انواع گردشگر، این شهر وجود مؤسسات فرهنگی و هنری و همچنین دارا بودن جاذبه‌های تاریخی و گردشگری و غیره از پتانسیل خوبی برای تبدیل شدن به یک شهر خالق در زمینه گردشگری برخوردار می‌باشد. از طرف دیگر، چابهار به دلیل نزدیکی به دریا و به دلیل اینکه، از نظر گردشگری و تجاری نقش مهمی در سطح استان سیستان و بلوچستان و کل کشور دارد، همواره مورد توجه بخش عظیمی از ساکنان مراکز شهری و روستایی اطراف قرار گرفته است. ایده شهر خلاق برای مدیران، برنامه‌ریزان، معماران و شهرسازان باعث گسترش افق دید و تحلیل راهکار در مواجهه با مسائل شهری می‌شود و در نهایت، شهر خلاق باعث جاری شدن تفکرات شهروندان برای بهتر شدن محیط زندگی و ارتقای کیفیت زندگی آنان می‌شود. مشکلات شهر چابهار نظیر کیفیت کم زندگی، ساخت‌وسازهای غیرمجاز، مدیریت غیراصولی این شهر، زمینه را برای انجام این پژوهش ضروری ساخته است. مجموع عوامل ذکر شده، باعث شده که این شهر به‌صورت بالقوه زیرساخت‌های لازم برای تبدیل به شهر خلاق را داشته باشد، اما به جهت عدم مدیریت اصولی، به‌صورت بالفعل به یک شهر خلاق تبدیل نشده است. لذا مسئله اصلی پژوهش تحلیل عوامل تأثیرگذار بر وضعیت خلاق بودن شهر چابهار است.

نوآوری پژوهش

شهر خلاق ابتکار جدیدی برای گذار شهر از حالت ایستایی به تکامل داشته و به توجه توأمان به فناوری، زیرساخت‌ها، بخش‌های تولیدی و منابع انسانی تأکید می‌کند. در نسل جدید شهرهای خلاق به مزایای خلق زندگی باکیفیت تمرکز می‌شود. در حرکت به اقتصاد فرا صنعتی که کارخانه‌ها و صنایع سنگین مراکز شهری را ترک می‌کردند، شهر خلاق به تغییر جهت از اهمیت جغرافیا و منابع طبیعی به یک شهر اقتصادی، برای تمرکز بر مردم و مکان‌هایی که هر دو تولیدکننده و مصرف‌کننده از خلاقیت در هنر، فرهنگ، فناوری یا سایر بخش‌های خلاق تأکید دارد. هدف اصلی پژوهش تحلیل عوامل تأثیرگذار بر وضعیت خلاق بودن شهر چابهار بر اساس ویژگی‌های محیطی، اقتصادی و اجتماعی-فرهنگی است. زیرا شهر چابهار به دلیل برخورداری از آب‌های آزاد و حجم بالای تجارت از راه دریا، همچنین برخورداری از ویژگی‌های طبیعی گردشگری دارای نقاط مثبت و فرصت‌های زیادی است که با ارائه راهکارهای مناسب می‌تواند به یک شهر خلاق تبدیل شود. از این رو نوآوری پژوهش در تحلیل عوامل مذکور برای یک شهر واقع شده در منطقه آزاد تجاری است که در هیچ کدام از مطالعات انجام شده در حوزه ویژگی‌های شهر خلاق به آن پرداخته نشده است و برای اولین بار است که شهر چابهار به‌عنوان یک شهر خلاق مورد مطالعه قرار گرفته است.

مبانی نظری

شهرها اغلب مکان‌هایی هستند که فرهنگ‌ها در آن‌ها نمایان می‌شوند و تعاملات، ایده‌های جدیدی را ایجاد می‌کنند (صالحی ابر و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۲۴). فضاهای شهری از مهم‌ترین و فعال‌ترین مکان‌ها در دوران زندگی بشر محسوب شده و توجه به عناصر و کیفیت‌های موجود در این گونه فضاها در دوران‌های مختلف تاریخی بر اساس اهداف و خواسته‌های ساکنین شهرها متفاوت بوده است؛ اما آنچه که در تمامی دوران‌ها مشترک بوده حضور مردم و وجود روابط اجتماعی حاکم بر آن‌هاست که مهم‌ترین اصل در پویایی فضاهای شهری به حساب می‌آید (موسوی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۴۸). در نظریه‌های جدید توسعه شهری و منطقه‌ای، نظریه‌های خلاقانه و عامل به وجود آورنده آنکه سرمایه انسانی خلاق نام دارد، بسیار مورد توجه است. در همین زمینه، نظریه‌های

بسیاری مطرح شده است در این مورد که، مکان‌ها و شهرها چگونه می‌توانند خلاقیت و سرمایه انسانی خلاق را پرورش دهند و به حفظ و جذب آن‌ها کنند. شهرهایی که در راستای ایده‌ها و خلاقیت حرکت می‌کنند و به پرورش، حفظ و جذب شهروندان خلاق و طبقه خلاق کمک می‌کنند (قربانی‌پارام، ۱۴۰۲: ۳۹). خلاقیت به توانایی‌ای اشاره دارد که مشخصه افراد خلاق است (Lavoie and Abdulnour, 2015: 910). تغییر پارادایمی از مدیریت و حکومت شهری به حکمروایی شهری و نیز نقش قانونی اجتماع محلی در شکل‌گیری شهر خلاق که خود مظهر حضور و فعالیت و بالفعل شدن استعدادهای اجتماع محلی و همه بازیگران در عرصه توسعه و اداره شهری، مؤثر بوده است (قربانیان‌تبریزی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۱۵). شهر خلاق، دیدگاهی فرهنگی نسبت به توسعه شهرها دارد. در این رویکرد شهر باید بتواند محیطی جذاب برای جذب استعدادها و نوآوری‌ها داشته باشد و بتواند از نقطه‌نظرات افراد چه افراد خاص و چه از شهروندان عادی در جهت حل مسائل اساسی و نیز در جهت پایه‌ریزی رشد و توسعه‌ای خلاق بهره‌مند شود. در این دیدگاه، فرهنگ پایه اصلی توسعه محسوب می‌شود و سایر بخش‌ها از آن تأثیر می‌پذیرند. به طوری که، اساس اقتصادی این شهرها نیز بر پایه فرهنگ و منابع فرهنگی است و از مفهوم‌هایی همچون صنایع فرهنگی، صنایع خلاق و اقتصاد خلاق سخن می‌گویند (قربانی‌پارام، ۱۴۰۲: ۳۷). در واقع، شهر خلاق، قدرت را از مسئولان، مدیران و نهادها به سرمایه اجتماعی و شهروندانی منتقل می‌کند که باید فعالانه در فرایند برنامه‌ریزی شرکت کنند و ایده‌های موردنظرشان را در ساخت، طراحی، حمل‌ونقل و ... به کار می‌بندند (Deffner, 2011: 11). نظریه «شهر خلاق» یکی از جدیدترین و نوپاترین نظریه‌های مرتبط با مباحث شهرسازی نوین است که در کمتر از یک دهه اخیر به جد مورد توجه پژوهشگران و مدیران شهری قرار گرفته است (نادری‌دیزج و همکاران، ۱۴۰۱: ۷۲). اولین کسی که بحث «مناطق و شهرهای خلاق» را مطرح کرد، ریچارد فلوریدا بود که در سال ۲۰۰۲ اولین کتاب خود را تحت‌عنوان *class creative* در آمریکا منتشر کرد و پس از آن در سال ۲۰۰۵ کتاب دیگری را برای تقویت موضوعش منتشر کرد (لطفی و عباسی، ۱۴۰۰: ۲۲). درک فلوریدا از طبقه خلاق، به دوره‌ای از حیات سرمایه‌داری مربوط می‌شود که در آرای متفکرانی نظیر کاستلز، دارندروف، مک لوهان، لش و اوری و ... با عناوینی نظیر عصر اطلاعات، عصر جامعه شبکه‌ای، عصر اقتصاد نشانه‌ها، عصر فراصنعتی و ... مطرح می‌شود (دارابی، ۱۴۰۲: ۸۲). اسکات (Scott Allen J)، خلاقیت را به‌عنوان تدبیر و راهکاری می‌داند که با افول سیستم سرمایه‌داری فوردیستی و ظهور اقتصاد جدید فرهنگ شناختی^۱ زمان ورود آن به جغرافیای شهری و جغرافیای اقتصادی فرا رسیده است (Scott, 2014: 567). نایت^۲ اعتقاد دارد برای آن که یک شهر خلاق باشد باید منابع خالصی در اختیار داشته باشد. او پس از آن که منابع دانش را برای یک شهر لیست می‌کند، یکی از اصلی‌ترین این منابع را خلاقیت در سن و فرهنگ برمی‌شمرد. منابع دانش برای بروز خلاقیت در یک شهر بر اساس مطالعه نایت عبارت‌اند از: علم و فناوری، بازرگانی، بانکداری، بیمه، صنعت و تولید دانش عملی، مدیریت و هماهنگی ملی و بین‌المللی فرهنگ و هنر و نوآوری در هنر و فرهنگ (طهماسبی‌مقدم و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۸۱). در حقیقت، پژوهشگران شهر خلاق، فرهنگ را ابزار بازآفرینی شهری و صنایع خلاق را موتور توسعه اقتصادی نظریه‌پردازی می‌دانند (امیری و همکاران، ۱۳۹۸: ۷۰۳). نظریه «شهر خلاق» از سال ۱۹۸۰ میلادی تاکنون به جایگاهی دست‌یافته است که با مصادیق بسیاری در سرتاسر جهان تصویری واضح در ذهن کارشناسان ایجاد کرده است. با کندوکاو در تاریخ معماری و شهرسازی برای رسیدن به ریشه‌های این نظریه به انتشار کتاب «کشف جدید» اثر «بنتن ماکی» در سال ۱۹۲۸ برمی‌خوریم که فلسفه برنامه‌ریزی منطقه‌ای را پایه‌ریزی نمود (نورایی و سراییان، ۱۴۰۱: ۳۹۷). به‌طور کلی، چهار تلفی از شهر خلاق وجود دارد: (۱) شهر خلاق به‌منزله مکان تمرکز زیرساخت‌های صنایع خلاق و فرهنگی، (۲) شهر خلاق به‌منزله مکان فعالیت اقتصاد خلاق (۳) شهر خلاق به‌منزله مکان تجمع طبقه خلاق (۴) شهر خلاق

1. Cognitive-Cultural
2. Knight

به منزله مکان پرورش فرهنگ خلاقیت (مومنیان نجار و همکاران، ۱۴۰۲: ۴۵۸). دلیل اصلی توجه به ایده شهر خلاق ناشی از این است که برنامه ریزان و علاقه مندان شهر خلاق به دنبال این هستند تا شهروندان بتوانند از طریق استفاده بهینه از ظرفیت‌ها و استعداد‌های موجود در شهر، زمینه را برای ارتقای کیفیت زندگی شهری و زیست پذیری شهری فراهم سازند (Chang, 2019: 22).

روش تحقیق

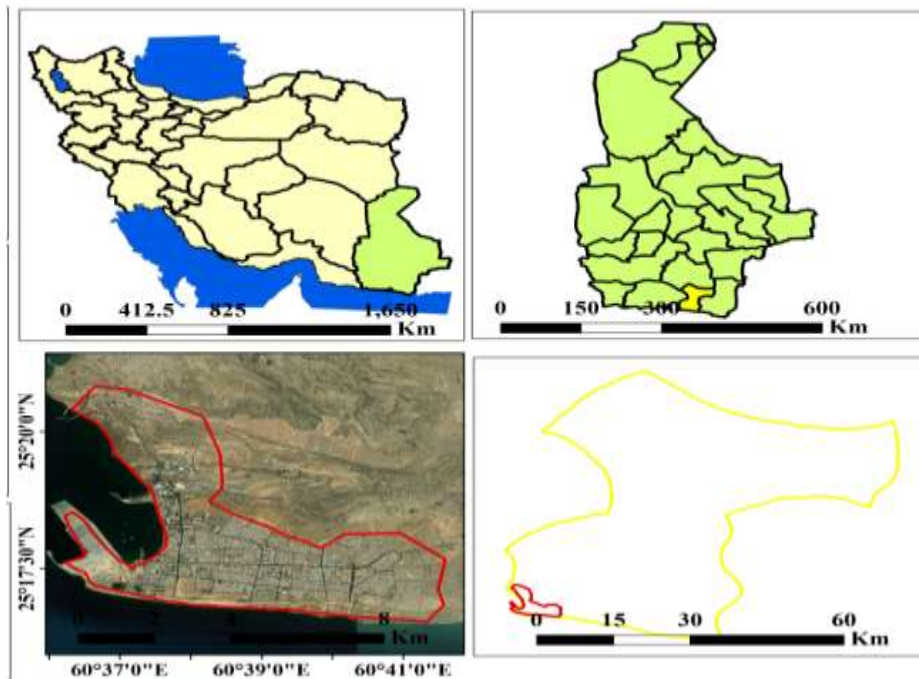
این تحقیق به لحاظ ماهیت کاربردی و به لحاظ روش مبتنی بر روشی توصیفی - تحلیلی است. جامعه آماری از ۸۰ نفر کارشناسان، خبرگان و مسئولین ذی ربط سازمان مدیریت شهر چابهار، اساتید رشته برنامه ریزی شهری تشکیل می‌دهند روش نمونه‌گیری مورد استفاده در پژوهش حاضر احتمالی و از نوع طبقه‌ای بوده است. به این ترتیب، جمعیت کارشناسان، به زیر جمعیت‌های واحد تقسیم می‌شود. وقتی که طبقات معلوم شدند، یک نمونه از هر طبقه استخراج می‌شود. به این معنا که در میان سازمان مدیریت شهر چابهار و اساتید به عنوان طبقه اول نمونه‌ها انتخاب شدند. پس از آن از هر طبقه تعدادی از کارشناسان و خبرگان به روش تصادفی ساده انتخاب شده است..

روش جمع‌آوری داده‌ها کتابخانه‌ای است، که از آن برای تعیین چارچوب موضوعی، شناخت مفاهیم، دیدگاه‌ها و نظریات استفاده شده و بر اساس این شناخت و نیز مطالعات پایه در مورد ویژگی‌های جغرافیایی منطقه و تجربه زیست، نظریه مناسب برای تحقیق برگزیده شده است. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه از نوع بسته است. برای تحلیل عوامل تأثیرگذار بر وضعیت خلاق بودن شهر چابهار از ترکیب SWOT و AHP استفاده شده است. تجزیه و تحلیل SWOT، پرکاربردترین روشی است که ترکیب نتایج جزئی تحلیل‌های بیرونی و درونی را ممکن می‌سازد، ترکیب نتایج تحلیل جزئی کار ساده‌ای نیست و اشتباهات زیادی در کاربرد آن وجود دارد. روش AHP-SWOT به طور گسترده در حوزه‌های مختلفی کاربرد دارد و هدف از ترکیب SWOT و AHP، بهبود اساس اطلاعات کمی فرایندهای برنامه‌ریزی استراتژیک می‌باشد، تلفیق این دو نتایج معتبرتری حاصل می‌کند، یکی از مزایای استفاده از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی آن است که این روش می‌تواند عوامل دیده نشده در ارزش‌های عددی را پوشش دهد و به طور سیستماتیک وزن‌های عوامل انتخاب شده را به صورت جفتی از طریق مقایسه دودویی ارزیابی کند.

به منظور تلفیق مدل‌های SWOT و AHP و ساختن ماتریسی از عوامل داخلی قوت‌ها و ضعف‌ها، و از عوامل خارجی فرصت‌ها و تهدیدها، ارزش‌گذاری و تحلیل آن‌ها، در پنج مرحله بدین شرح انجام شده است: فهرستی از نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها در محدوده مطالعاتی به عنوان معیارهای مورد سنجش تهیه و تکمیل می‌گردد؛ سپس با تلفیق SWOT و AHP به تحلیل و مقایسه زوجی، به تفکیک هر یک از عوامل قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای موجود و وزن دهی هر یک از آن‌ها می‌پردازیم. ماتریس نهایی اولویت‌های بین عوامل بیان شده به کمک وزن دهی به روش AHP تعیین و استخراج شده و پس از آن با توجه به اهمیت یافته‌ها و در نظر گرفتن محدودیت‌های اجرایی، اولویت‌های برتر تعیین و درجه بندی شده‌اند. در نهایت، نقاط قوت‌ها و ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها در چهار حالت SO، ST، WO و WT پیوند داده و گزینه‌های راهبردی را خلق و انتخاب می‌کنیم.

محدوده مورد مطالعه

چابهار در منتهی‌الیه جنوب شرقی ایران در کنار آب‌های گرم عمان، در ۶۰ درجه و ۳۷ دقیقه طول شرقی و ۲۵ درجه و ۱۷ دقیقه عرض شمالی واقع شده است. از شمال به شهرستان‌های سرباز و قصر قند از جنوب به دریای عمان از شرق به پاکستان و از غرب به شهرستان کنارک محدود می‌شود (کریمیان‌بستانی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۳۴). علاوه بر مرکز شهرستان چابهار و مرکز بخش دشتیاری (شهر نگور)، شهر کنارک در این منطقه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (میهن‌خواه و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۱۶). طبق سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، جمعیت شهر چابهار ۱۰۶۷۳۹ نفر است (سرشماری عمومی نفوس و مسکن شهر چابهار، ۱۳۹۵).

شکل (۱): موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه در تقسیمات سیاسی کشور و شهرستان

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

تحلیل عوامل تأثیرگذار بر وضعیت خلاق بودن شهر چابهار طی شش گام انجام شده است، این گام‌ها عبارت‌اند از:

گام اول: در این گام به ارزیابی عوامل تأثیرگذار داخلی و خارجی بر وضعیت عوامل تأثیرگذار بر وضعیت خلاق بودن شهر چابهار از، جمع‌بندی و تلخیص پاسخ‌های جمع‌آوری شده و قرار دادن عوامل نهایی در ماتریس مربوطه پرداخته شده است. در این ماتریس تعداد عوامل داخلی ۱۱ عامل تعیین شده است که از این تعداد ۶ عامل مربوط به قوت‌ها و ۵ عامل نقاط ضعف را شامل می‌گردد که در جدول شماره ۲ مشخص گردیده است. همچنین تعداد عوامل خارجی ۱۴ عامل است که از این تعداد ۹ عامل فرصت‌ها و ۵ عامل از تهدیدات شناسایی شده‌اند که در جدول شماره ۱ مشخص گشته است.

گام دوم: در این گام به عوامل فهرست شده در گام قبل، ضریب اهمیت داده شد. ضریب اهمیت صرف نظر از فرصت/تهدید یا قوت/ضعف بودن، بر اساس تأثیری که بر عوامل تأثیرگذار بر وضعیت خلاق بودن شهر چابهار می‌گذارد مقداری می‌شود، و مقدار آن برای هر یک از عوامل داخلی (قوت و ضعف‌ها) یا عوامل خارجی (فرصت و تهدیدات) عددی بین ۰ تا ۱۰۰ می‌باشد، به نحوی که جمع ضرایب عوامل داخلی ۱۰۰ و همچنین جمع ضرایب عوامل خارجی نیز ۱۰۰ شود.

گام سوم: در این گام به هر کدام از عوامل داخلی و خارجی رتبه‌ای از ۱ تا ۴ اختصاص یافت. منظور از رتبه، عکس‌العمل عوامل تأثیرگذار بر وضعیت خلاق بودن شهر چابهار به آن فرصت/تهدید یا قوت/ضعف است.

گام چهارم: ضریب اهمیت هر عامل در رتبه خود ضرب شد و نمره نهایی حاصل گردید.

جدول (۱): ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (قوت، ضعف IFE)

نمره	رتبه	ضریب	ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (قوت، ضعف IFE)
نقاط قوت (S)			
۰.۲۱۰	۳	۰.۰۷۰	برخورداری از جاذبه‌های گردشگری طبیعی
۰.۲۲۵	۳	۰.۰۷۵	وضعیت دسترسی به حمل‌ونقل آبی و زمینی و هوایی
۰.۲۱۰	۳	۰.۰۷۰	وجود بازار سنتی و مراکز تجاری و خرید متعدد
۰.۱۹۵	۳	۰.۰۶۵	صنایع فرهنگی مؤثر در رشد سرمایه فرهنگی شهر
۰.۰۱۴	۴	۰.۰۳۵	وجود هتل‌های استاندارد و مراکز اقامتی بوم‌گردی
۰.۰۹۰	۳	۰.۳۰	وجود دیدهای گسترده ارزشمند به اراضی طبیعی
نقاط ضعف (W)			
۰.۱۱۵	۱	۰.۱۱۵	پایین بودن امکانات بهداشتی و درمانی
۰.۱۶۵	۱	۰.۱۶۵	وجود انواع آلودگی فضاهای عمومی شهر
۰.۲۶۰	۲	۰.۱۳۰	پایین بودن امکانات تأسیسات و تجهیزات شهری
۰.۱۶۵	۱	۰.۱۶۵	وجود صنایع سنگین و آلوده‌کننده در سطح شهر
۰.۱۶	۲	۰.۰۸۰	تغییرات کاربری اراضی و ساخت‌وسازهای بی‌رویه در حاشیه دریا و بند تجاری
۱.۹۳۵	-	۱	جمع کل

جدول (۲): ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (فرصت و تهدید EFE)

نمره	رتبه	ضریب	ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (فرصت و تهدید EFE)
فرصت‌ها (O)			
۰.۰۵۵	۱	۰.۰۵۵	وجود فرصت‌های شغلی به‌خصوص نزدیک به دریا
۰.۰۴	۱	۰.۰۴	توسعه ایده‌های خلاقانه در کاربری‌های تجاری
۰.۰۸۵	۱	۰.۰۸۵	مطرح شدن شهر در مقیاس ملی و فراملی به دلیل برخورداری از جاذبه طبیعی
۰.۰۷۵	۱	۰.۰۷۵	امکان استفاده از کارشناسان تخصصی و آموزش دیده
۰.۰۸۵	۱	۰.۰۸۵	ظرفیت توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی با توجه به تنوع محصولات و دسترسی به بندر و بازارهای پیرامون
۰.۰۸۵	۱	۰.۰۸۵	وجود شرایط اقلیمی منحصر به فرد نسبت به سایر مناطق کشور
۰.۰۶	۱	۰.۰۶	ظرفیت شکل‌گیری گردشگری تخصصی و همکارانه در کل نوار ساحلی (درون منطقه‌ای) و با استان‌های ساحلی جنوب (بین منطقه‌ای)
۰.۰۵۵	۱	۰.۰۵۵	وجود اراضی وسیع خالی ساحلی با ویژگی‌های محیط طبیعی آبی و خشکی متفاوت
۰.۰۶۰	۲	۰.۰۰۳	راهبردی بودن تأمین منابع آب نامتعارف از آب دریا در مقیاس شرق کشور (صنعت آب‌شیرین‌کن)
تهدیدها (T)			
۰.۰۷۵	۱	۰.۰۷۵	تأثیر فرسایش شدید خاک، سیلاب و خشک‌سالی بر محصولات کشاورزی
۰.۰۷۰	۲	۰.۰۳۵	عدم پیوستگی و انسجام میان فرم طبیعی و کالبدی و اجتماعی شهر (اسکان غیر رسمی در محدوده شرقی)
۰.۱۰۵	۳	۰.۰۳۵	عدم هماهنگی و یکپارچگی میان سازمان‌های مدیریتی و عدم استفاده از مشارکت شهروندان
۰.۰۷۰	۲	۰.۰۳۵	عدم توازن و تناسب بین تخصص مورد نیاز و تحول نظام آموزش فنی و حرفه‌ای و آموزش عالی
۰.۰۲۵۰	۱	۰.۰۲۵۰	کمبود آب شرب در حوزه شهری به میزان ۵۰٪ و وابستگی شهر چابهار به کارخانه آب‌شیرین‌کن منطقه آزاد
۱.۱۷۰	-	۱	جمع کل

جدول (۳): انواع راهبردها در ماتریس SWOT عوامل تأثیرگذار بر وضعیت خلاق بودن شهر چابهار

نقاط ضعف W	نقاط قوت S		
<p>W1- پایین بودن امکانات بهداشتی و درمانی</p> <p>W2- وجود انواع آلودگی فضاهای عمومی شهر</p> <p>W3- پایین بودن امکانات تفریحی و تزیینات شهری</p> <p>W4- وجود صنایع سنگین و آلوده‌کننده در سطح شهر</p> <p>W5- تغذیه ناسالم و کم‌کیفیت و ساخت‌وسازهای بی‌رویه در حاشیه دریا و بند تجاری</p>	<p>S1- برخورداری از جاذبه‌های گردشگری طبیعی</p> <p>S2- وضعیت دسترسی به حمل‌ونقل آبی و زمینی و هوایی</p> <p>S3- وجود بازار سنتی و مراکز تجاری و خرید متعدد</p> <p>S4- صنایع فرهنگی مؤثر در رشد سرمایه فرهنگی شهر</p> <p>S5- وجود هتل‌های استاندارد و مراکز اقامتی بوم گردی</p> <p>S6- وجود دیدهای گسترده ارزشمند به اراضی طبیعی</p>	<p>شرح</p>	
<p>استراتژی‌های محافظه کارانه WO</p> <p>۵- انتقال فعالیت‌های صنعتی به محدوده‌های خارج از شهر و کاهش آلودگی‌ها</p> <p>۶- ایجاد مراکز درمانی مجهز در راستای بهبود خدمات درمانی و بهداشتی</p> <p>۷- کاهش دوگانگی فضایی و توزیع مناسب خدمات میان محدوده شرقی و غربی شهر</p>	<p>استراتژی‌های تهاجمی SO</p> <p>۱- طرح ارتقاء سیما و منظر شهری چابهار</p> <p>۲- توسعه یکپارچه حمل‌ونقل ترکیبی و چندوجهی</p> <p>۳- توسعه فعالیت‌های متناسب با مقیاس صرفه‌های اقتصادی‌شان</p> <p>۴- توسعه کانون‌های تخصصی ویژه از جمله برنامه‌ریزی قلمروهای تخصصی گردشگری در حوزه گردشگری و خدمات تفریحی</p>	<p>O1- وجود فرصت‌های شغلی به خصوص نزدیک به دریا</p> <p>O2- توسعه ایده‌های خلاقانه در کاربری‌های تجاری</p> <p>O3- مطرح شدن شهر در مقیاس ملی و فراملی به دلیل برخورداری از جاذبه طبیعی</p> <p>O4- امکان استفاده از کارشناسان تخصصی و آموزش دیده</p> <p>O5- ظرفیت توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی با توجه به تنوع محصولات و دسترسی به بندر و بازارهای پیرامون</p> <p>O6- وجود شرایط اقلیمی منحصربه‌فرد نسبت به سایر مناطق کشور</p> <p>O7- ظرفیت شکل‌گیری گردشگری تخصصی و همکارانه در کل نوار ساحلی</p> <p>O8- وجود اراضی وسیع خالی ساحلی با ویژگی‌های محیط طبیعی آبی و خشکی متفاوت</p> <p>O9- راهبردی بودن تأمین منابع آب نامتعارف از آب دریا در مقیاس شرق کشور</p>	<p>فرصت‌ها O</p>
<p>استراتژی‌های تدافعی WT</p> <p>۱۰- آموزش فنی و حرفه‌ای و توسعه نواحی علم و فناوری و مراکز یادگیری</p> <p>۱۱- توسعه منابع آبی به‌ویژه از منابع نامتعارف در کنار انتقال آب از سدهای واقع در مناطق بالادست</p> <p>۱۲- ارتقاء هماهنگی میان سازمان‌های مدیریتی و استفاده از مشارکت شهروندان</p>	<p>استراتژی‌های رقابتی ST</p> <p>۸- توسعه کشت گلخانه با توجه به برآیند شرایط اقلیمی و دسترسی به بازارهای داخلی و خارجی</p> <p>۹- ایجاد و توسعه خدمات زیرساخت شهری</p>	<p>T1- تأثیر فرسایش شدید خاک، سیلاب و خشک‌سالی بر محصولات کشاورزی</p> <p>T2- عدم پیوستگی و انسجام میان فرم طبیعی و کالبدی و اجتماعی شهر</p> <p>T3- عدم هماهنگی و یکپارچگی میان سازمان‌های مدیریتی و عدم استفاده از مشارکت شهروندان</p> <p>T4- عدم توازن و تناسب بین تخصص مورد نیاز و تحول نظام آموزش فنی و حرفه‌ای و آموزش عالی</p> <p>T5- کمبود آب شرب در حوزه شهری به میزان ۵۰٪ و وابستگی شهر چابهار به کارخانه آب شیرین‌کن منطقه آزاد</p>	<p>تهدیدها T</p>

		۱	۲	۲.۵	۳	۴
نمره نهایی ماتریس ارزیابی عوامل	۴	استراتژی‌های تهاجمی			۱	
	۳	استراتژی‌های محافظه کارانه				
	۲.۵					
		استراتژی‌های تدافعی			۴	
	۲				۳	
	۱					

شکل (۲): ماتریس داخلی/خارجی عوامل تأثیر گذار بر وضعیت خلاق بودن شهر چابهار

با توجه به ماتریس داخلی/خارجی عوامل تأثیر گذار بر وضعیت خلاق بودن شهر چابهار، استراتژی‌های دفاعی انتخاب شد. یافته‌ها بر اساس (SWOT و AHP): تبیین استراتژی‌های توسعه‌ای محدوده مورد مطالعه در مدل دوم طی پنج گام انجام شده است، این گام‌ها عبارت‌اند از:

گام اول: در گام اول تمام عوامل تأثیر گذار داخلی شامل قوت‌ها و ضعف‌ها و همچنین عوامل تأثیر گذار خارجی شامل فرصت‌ها و تهدیدها را همانند گام اول در مدل اول جمع‌آوری کردیم. این عوامل در جدول ۱ و ۲ نمایش داده شده‌اند.

گام دوم: جدول SWOT تشکیل شده و همانند گام پنجم در مدل اول استراتژی‌های تهاجمی، رقابتی، محافظه کارانه و دفاعی تبیین گردید. استراتژی‌های احصاء شده در جدول ۳ نمایش داده شده‌اند.

گام سوم: تهیه ساختار سلسله مراتبی. ساختار سلسله مراتبی این تحقیق شامل سطح: ۱ هدف؛ سطح: ۲ معیارها، شامل قوت، ضعف، فرصت و تهدید؛ سطح: ۳ زیر معیارها، شامل تمام ۲۵ عامل داخلی و خارجی که در مرحله قبل به دست آمده بود می‌شود.

گام چهارم: تشکیل جدول مقایسات زوجی جهت به دست آوردن وزن معیارها. ماتریس‌های مقایسات زوجی با توجه به ساختار سلسله مراتبی گام قبلی تشکیل می‌شود، در هر مقایسه عددی نسبت داده می‌شود که مقیاس آن در جدول ۴ نمایش داده شده است

جدول (۴): مقیاس مقایسات زوجی

مقدار عددی	ترجیحات مقدار عددی
۹	کاملاً مهم‌تر
۷	خیلی با اهمیت
۵	با اهمیت
۳	کمی مهم‌تر
۱	مساوی
۲ و ۴ و ۵ و ۸	ترجیحات بین فواصل

لذا بری مقایسه دویه‌دوی (زوجی) عوامل SWOT و معیارهای آن، ماتریس‌های زوجی تهیه گردید. (جداول ۵ تا ۱۰) و میزان ناسازگاری هر یک از ماتریس‌ها محاسبه گردید. در دنیای واقعی، غالباً بین انتخاب‌های افراد ناسازگاری وجود داشته و ممکن است این ناسازگاری‌ها به مدل وارد شود. هنگامی که ناسازگاری صفر است، ما کاملاً سازگار هستیم و هر چه این نرخ افزایش یابد، میزان ناسازگاری در هدف ما نیز افزایش می‌یابد. در حالت کلی اگر نرخ ناسازگاری کم‌تر از ۰.۱ باشد ناسازگاری نسبتاً قابل قبول است، در غیر این صورت بازنگری در قضاوت ضروری به نظر می‌رسد.

جدول (۵): مقایسات زوجی معیارهای هدف (انتخاب بهترین استراتژی) با نرخ ناسازگاری ۰.۰۰۵۸۱

ضعف	تهدید	قوت	فرصت	
۰.۱۲۵	۰.۵	۰.۲۰	۱.۰	فرصت
۰.۵	۳.۰۰	۱.۰	۵۲.۰	قوت
۰.۲۵	۱.۰	۰.۳۳	۸.۰	تهدید
۱.۰	۴.۰	۲.۰		ضعف

جدول (۶): مقایسات زوجی معیار قوت با نرخ ناسازگاری ۰.۰۹۴۷۵

S4	S3	S2	S1	قوت
۵.۰۰	۰.۵	۴	۱.۰	S1
۲.۰۰	۰.۳۳	۱.۰	۰.۲۵	S2
۷.۰۰	۱.۰	۳.۰	۲.۰	S2
۱.۰	۰.۱۴۲	۰.۵	۰.۲۰	S4

جدول (۷): مقایسات زوجی معیار ضعف با نرخ ناسازگاری ۰.۰۶۰۱۸

W5	W4	W3	W2	W1	ضعف
۶.۰۰	۷.۰۰	۶.۰۰	۳	۱.۰	W1
۳.۰۰	۴.۰۰	۴.۰۰	۱.۰	۰.۳۳	W2
۳.۰۰	۲.۰۰	۱.۰	۰.۲۵	۰.۱۶۶	W3
۲.۰۰	۱.۰۰	۰.۵	۰.۲۵	۰.۱۴۲	W4
۱.۰	۰.۵	۰.۳۳	۰.۳۳	۰.۱۶۶	W5

جدول (۸): مقایسات زوجی معیار فرصت با نرخ ناسازگاری ۰۰۷۳۴۴

فرصت	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8	O9
O1	۱.۰	۱	۱.۴۵	۴.۰۰	۰.۲۰	۰.۳۳	۰.۸۵	۲.۷۲	۰.۳۲
O2	۱.۰	۱.۰	۱.۰۰	۴.۰۰	۰.۲۰	۰.۳۳	۰.۸۴	۰.۴۵	۱.۳۶
O3	۰.۶۸	۱.۰	۱.۰	۴.۰۰	۰.۱۶	۰.۲۰	۰.۷۱	۰.۲۰	۱.۶۴
O4	۰.۲۵	۰.۲۵	۰.۲۵	۱.۰۰	۰.۱۲۵	۰.۱۶	۰.۲۷	۰.۱۶	۰.۵
O5	۵.۰	۵.۰	۵.۹۹	۸.۰	۱.۰	۲.۰۰	۳.۲۸	۳.۰۰	۵.۰۰
O6	۳.۰۰	۲.۹۸	۵.۰	۵.۹۹	۰.۵	۱.۰	۳.۰۰	۲.۰۰	۳.۰۰
O7	۱.۱۶	۱.۱۷	۱.۳۹	۳.۶۸	۰.۳۰	۰.۳۳	۱.۰	۰.۶۲	۲.۰۰
O8	۰.۳۶	۲.۲۰	۵.۰	۵.۹۹	۰.۳۳	۰.۵	۱.۵۸	۱.۰	۱.۶۲
O9	۳.۰۷	۰.۷۳	۰.۳۳	۰.۶۰	۲.۰	۰.۳۳	۰.۵	۰.۶۱	۱.۰

جدول (۹): مقایسات زوجی معیار تهدید با نرخ ناسازگاری ۰۰۵۴۴۷

تهدید	T1	T2	T3	T4	T5
T1	۱.۰	۵	۶.۰۰	۴.۰۰	۴.۰۰
T2	۰.۲۰	۱.۰	۱.۰۰	۰.۵	۰.۲۵
T3	۰.۱۶	۱.۰	۱.۰	۰.۳۳	۰.۱۶
T4	۰.۲۵	۲.۰	۳.۰۰	۱.۰	۰.۳۳
T5	۰.۲۵	۴.۰	۵.۹۹	۳.۰۰	۱.۰

جدول (۱۰): وزن نهایی معیارها

رتبه	معیار	وزن نرمال شده
۱	۹	۰.۵۱۸۴۲
۲	۷	۰.۳۰۳۵۵
۳	۵	۰.۱۱۷۰۱
۴	۳	۰.۰۶۱۰۲

با توجه به نتایج اولویت‌بندی گزینه‌ها، استراتژی‌های تهاجمی به‌عنوان بالاترین اولویت استراتژیک انتخاب شد. انتخاب این استراتژی بدین معنا است که شهر چابهار دارای توانمندی‌هایی است که می‌تواند با استفاده از آن‌ها و فرصت‌های محیطی نسبت به تحقق شهر خلاق خود اقدام کند.

نتیجه‌گیری

نظریه شهر خلاق یکی از جدیدترین و نوپاترین نظریه‌های مرتبط با مباحث شهرسازی نوین است که در کمتر از یک دهه اخیر به جد مورد توجه پژوهشگران و مدیران شهری قرار گرفته است. دلیل اصلی توجه به ایده شهر خلاق ناشی از این است که برنامه‌ریزان و علاقه‌مندان شهر خلاق به دنبال این هستند تا شهروندان بتوانند از طریق استفاده بهینه از ظرفیت‌ها و استعدادها موجود در شهر، زمینه را برای ارتقای کیفیت زندگی شهری و زیست‌پذیری شهری فراهم سازند. همچنین، می‌توان گفت که شهر خلاق، قدرت

را از مسئولان، مدیران و نهادها به سرمایه اجتماعی و شهروندانی منتقل می‌کند که باید فعالانه در فرآیند برنامه‌ریزی شرکت کنند و ایده‌های موردنظرشان را در ساخت، طراحی، حمل نقل و غیره به کار بندند. این مطالعه به شناسایی عوامل اثرگذار شهر خلاق در شهر چابهار پرداخته است. نتایج یافته‌ها از مدل SWOT و AHP نشان می‌دهد که با توجه به ماتریس داخلی (قوت، ضعف) و خارجی (فرصت، تهدید) استراتژی‌های دفاعی در تحلیل وضعیت عوامل تأثیرگذار شهر خلاق بر چابهار انتخاب شده است. همچنین با توجه به نتایج اولویت‌بندی گزینه‌ها، استراتژی‌های تهاجمی به‌عنوان بالاترین اولویت انتخاب شد. انتخاب این استراتژی بدین معنا است که شهر چابهار دارای توانمندی‌هایی است که می‌تواند با استفاده از آن‌ها و فرصت‌های محیطی نسبت به تحقق شهر خلاق خود اقدام کند. با توجه به وضعیت تحقق شهر خلاق چابهار پیشنهادها زیر ارائه می‌گردد:

- ✓ لزوم توجه به روابط متعامل فرآیندهای اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی در سطوح شهری و بخشی
- ✓ ارتقاء امکانات زیرساختی، درمانی، تفریحی و ... در تمام سطح شهر چابهار به‌خصوص محدوده شرقی
- ✓ برجسته کردن نقش گردشگری به دلیل برخورداری از جاذبه‌های طبیعی در مقیاس ملی و فراملی
- ✓ لزوم نگرش مدیریت یکپارچه در شهرستان چابهار و استفاده از مشارکت شهروندان بر تهیه و برنامه‌های توسعه
- ✓ به‌کارگیری مدیران و نیروهای تخصصی در برنامه‌ریزی برای افزایش سرمایه‌گذاری پروژه‌های مرتبط با شهر خلاق در شهر چابهار
- ✓ برگزاری جشنواره‌ها، کارگاه‌ها و نمایشگاه‌ها برای گروه‌های مختلف سنی و خانواده‌ها و ایجاد خانه‌های هنر برای حمایت از طرح‌های خلاقانه در شهر چابهار
- ✓ ایجاد تحول در زیرساخت‌های سخت و نرم آموزشی برای تقویت ایده‌پردازی‌ها و نوآوری در اماکن آموزشی در شهر چابهار
- ✓ توجه جایگاه ویژه فرهنگ در ابعاد مختلف شهر چابهار و نیز سیاست‌ها و برنامه‌های شهری و استفاده مؤثر از تمام منابع فرهنگی

منابع

- آزادی‌زاده، نامدار؛ مهردادش، گونا (۱۴۰۱). چالش‌های شهر خلاق از نظر منظر شهرداری پاره. *جغرافیا و روابط انسانی*. ۴ (۴)، ۳۶۵-۳۳۹.
- امیرسروری، شهرزاد؛ رضانی، محمد ابراهیم (۱۴۰۲). ارزیابی توان محیط‌زیست شهر تبریز در شکل‌گیری شهر خلاق. *فصلنامه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*. ۲۳ (۷۰)، ۱۲۴-۱۰۹.
- امیری، مجتبی و دیگران (۱۳۹۸). کاربست روش مرور سیستماتیک ادبیات در شناسایی ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های شهر خلاق. *پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری*. ۷ (۴)، ۷۲۲-۷۰۱.
- انصاف‌جویی، کیمیا؛ سالاری‌پور، علی‌اکبر؛ حسام، مهدی (۱۴۰۲). ارائه چارچوب برندسازی به منظور توسعه گردشگری در شهرهای خلاق ایرانی (مطالعه موردی: شهر خلاق موسیقی سنندج). *اندیشه راهبردی شهرسازی*. ۱ (۲)، ۸۱-۶۱.
- بیک‌بابایی، بشیر؛ حسینی مطلق، جمال‌الدین (۱۴۰۲). تحلیلی بر سیاست‌گذاری شهر خلاق در استان چهارمحال و بختیاری. *سیاست‌گذاری شهری و منطقه‌ای*. ۲ (۵)، ۸۴-۶۶.
- پیری، فاطمه؛ ملکی، سعید؛ عابدی، زهرا (۱۴۰۰). شناسایی عوامل مؤثر بر زیست‌پذیری شهری با رویکرد مدل‌سازی ساختاری - تفسیری ISM (نمونه موردی: شهر ایلام). *جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*. ۱۹ (۱)، ۸۷-۵۳.
- تقوایی، مسعود؛ پورباقری، علیرضا؛ شفیعی، مرجان (۱۴۰۱). تحلیل شاخص‌های مؤثر بر تحقق شهر خلاق، مطالعه موردی: شهر شیراز. *مطالعات ساختار و کارکرد شهری*. ۹ (۳۱)، ۱۹۸-۱۷۱.

- حمیدی، آرمان؛ سالاری پور، علی اکبر؛ حسام، مهدی (۱۴۰۰). ارزیابی سیاست‌های مدیریت شهری در بهره‌برداری از برند شهر خلاق (مطالعه موردی: رشت). پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری. ۹ (۲)، ۴۳۹-۴۶۱.
- خرمی، مینا؛ جودکی، جمیدرضا؛ زیاری، یوسفعلی (۱۴۰۱). تحلیلی بر اثرگذاری مولفه‌های شهرهای خلاق بر ارتقاء کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: شهر بندرعباس). فصلنامه آینده پژوهی شهری، ۲ (۴)، ۷۱-۴۹.
- دارابی، مسعود (۱۴۰۲). رتبه‌بندی محلات شهر تهران با تأکید بر تحقق شهر خلاق با استفاده از نظریه ریچارد فلوریدا. مطالعات جامعه‌شناختی شهری، ۱۳ (۴۶)، ۸۱-۱۰۶.
- رستمی، مسلم؛ رضایی اسحق وندی، ساره (۱۴۰۰). تحلیل شاخص‌های شهر خلاق با استفاده از مدل ساختاری تفسیری (مطالعه موردی: شهر کرمانشاه). فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای، ۲ (۲)، ۸۲-۱۰۴.
- رضایی آدریانی، سهیلا؛ عظیمی، نورالدین (۱۴۰۱). شناسایی عوامل فرهنگی و هنری در شهر خلاق ایرانی - اسلامی. پژوهش‌های معماری اسلامی. ۱۰ (۳)، ۱۴۲-۱۲۴.
- زیاری، کرامت‌اله؛ حاتمی، احمد (۱۴۰۰). ارزیابی توزیع فضایی شاخص‌های خلاقیت در نظام سکونتگاهی استان هرمزگان. فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای. ۶ (۱۶)، ۸۲-۴۹.
- سرشماری عمومی نفوس و مسکن شهر چابهار (۱۳۹۵).
- سعیدی، امید؛ پیوند، ندا (۱۳۹۸). تحلیل مؤلفه‌های شهر خلاق در شهر اهواز (مطالعه موردی: محلات منطقه چهار شهرداری). مهندسی جغرافیایی سرزمین، ۳ (۵)، ۱۱۱-۱۲۵.
- شرفیان، ندا بیگم و دیگران (۱۴۰۰). شناسایی و اولویت‌بندی شاخص‌های شهر خلاق گردشگری در شهر بابلسر. نشریه گردشگری شهری. ۸ (۴)، ۱۶۸-۱۲۹.
- صالحی ابر، خدیجه؛ محمدزاده، پرویز؛ بهبودی، داود (۱۴۰۰). رتبه‌بندی زمینه‌های شبکه شهرهای خلاق یونسکو برای شهر تبریز. جغرافیا و توسعه فضای شهری. ۸ (۲)، ۱۴۱-۱۲۳.
- طهماسبی مقدم و دیگران (۱۴۰۲). تحلیل فضایی تحقق شاخص‌های شهر خلاق در محلات شهری (مورد مطالعه: شهر زنجان). نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی. ۲۳ (۷۰)، ۱۹۴-۱۷۷.
- عظیمی، نورالدین؛ رضایی آدریانی، سهیلا؛ احمدی، حسن (۱۳۹۷). نقش فضا و کالبد در تحقق شهر خلاق ایرانی - اسلامی. دانش شهرسازی. ۲ (۱)، ۵۷-۷۰.
- غلامی، افسانه؛ اسدی، روح‌اله؛ حیدری تاشه کبود، اکبر (۱۴۰۲). سناریوهای تحقق شهر خلاق در شهر مشهد با تأکید بر شاخص کیفیت زندگی. جغرافیا و توسعه فضای شهری. ۱۰ (۲)، ۷۴-۵۷.
- فوادیان، مصطفی؛ کرکه آبادی، زینب؛ کامیابی، سعید (۱۴۰۰). تحلیل جایگاه شاخص‌های شهر خلاق در راستای برندسازی و دستیابی به توسعه پایدار شهری (مورد مطالعه: شهر دامغان). مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی. ۲ (۱)، ۱۴۲-۱۲۷.
- قربانی پیرام، افشین (۱۴۰۲). ارتباط سنجی شاخص‌های مؤثر در معماری شهر خلاق با توسعه پایدار شهری و منطقه‌ای (مورد مطالعه: شهر کرمان). جغرافیا و آینده پژوهی منطقه‌ای. ۱ (۱)، ۴۶-۳۳.
- قربانیان تبریزی، محمدرضا؛ پورمحمدی، محمدرضا؛ حسین زاده دلیر، کریم (۱۴۰۲). تبیین الگوهای شکل‌گیری شهر خلاق با تأکید بر نقش فضاهای عمومی. جغرافیا و برنامه‌ریزی. ۲۷ (۸۴)، ۱۲۰-۱۱۱.
- کریمیان‌بستانی، مریم؛ میر، مهیار؛ شهرکی، داود (۱۳۹۹). نقش چابهار و منطقه ویژه اقتصادی آن در توسعه سکونتگاه‌های پیراشهری. توسعه فضاهای پیراشهری. ۲ (۲)، ۱۴۲-۱۲۹.
- لطفی، صدیقه؛ عباسی، سمیه (۱۴۰۰). تحلیل تحقق‌پذیری شهر خلاق در شهرهای میانی. مورد مطالعه: شهر ساری. مجله آمایش جغرافیایی فضا. ۱۱ (۴۰)، ۴۰-۱۹.

- ملا میرزایی، راضیه؛ سجادزاده، حسن (۱۴۰۱). تبیین چارچوب توسعه هسته‌های تاریخی شهری با رویکرد شهر خلاق نمونه موردی: هسته تاریخی شهر همدان. *جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی*. ۳۳ (۲)، ۱۴۶-۱۳۷.
- موسوی، سید علی؛ بیک محمدی، حسن؛ صرامی، حسین (۱۴۰۲). تحلیل قابلیت‌های شهر خلاق اصفهان جهت گردشگری فرهنگی. *فصلنامه علمی و پژوهشی پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*. ۱۴ (۵۲)، ۱۵۶-۱۴۱.
- مومنیان‌نجار، آرزو؛ میرغلامی، مرتضی؛ بلالی اسکویی، آریتا (۱۴۰۲). فراتحلیل کمی و کیفی مقالات پژوهشی در حوزه شهر خلاق در کلان‌شهر تهران. *فصلنامه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*. ۲۳ (۷۰)، ۴۸۶-۴۵۵.
- میرغروی، معصومه؛ صمدزاده، رسول؛ معصومی، محمدتقی (۱۴۰۰). سطح‌بندی مناطق شهر رشت براساس مؤلفه‌های شهر خلاق. *فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری چشم‌انداز زاگرس*. ۱۳ (۴۹)، ۱۱۱-۸۹.
- میهن‌خواه، عبدالمجید؛ حافظ‌رضازاده، معصومه؛ انوری، محمودرضا (۱۴۰۲). ارزیابی اثرات مناطق آزاد تجاری-صنعتی بر توسعه شاخص‌های اجتماعی (رفاه و امنیت) در مناطق شهری (مطالعه موردی: شهر چابهار). *فصلنامه آینده پژوهی شهری*. ۳ (۱)، ۱۲۷-۱۱۰.
- نورائی، همایون؛ سرایان، سحر (۱۴۰۱). مقایسه تطبیقی شهرهای شهرستان فلاورجان بر مبنای رویکرد شهر خلاق به منظور جذب گردشگر. *فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)*. ۱۲ (۴۹)، ۴۱۰-۳۹۵.

Boix, R. et al (2011). Creative clusters in Europe: A micro data, ERSA conference papers. *European Regional Science Association: New Challenges for European Regions and Urban*. Barcelona. Spain.

Chang, J.Y. (2019). State participation and artistic autonomy in creative city making. *Environment and Planning A: Economy and Space*. 51 (1), 226-243.

Vachopoulou, C. & Deffner, A. (2011). Creative city: a new challenge of strategic urban planning?. ERSA conference papers. *European Regional Science Association*. Ersal1p1584. <http://www.sre.wu.ac.at/ersa/ersaconfs/ersal1/e110830aFinal01584>.

Lavoie, C. & Abdounour, G. (2015). How to define a creative SME. *IFAC-PapersOnLine*. 48 (3), 910-915.

Landry, Ch. (2011). The index city creative, society and culture. *City*. 2 (3), 173-176.

Margarida, R. & Mário, F. (2019). Networks and performance of creative cities: A bibliometric analysis, *City, Culture and Society*. 6, 12- 24. <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2019.100326>.

Ovidio, M. & Cossu, A. (2017). Culture is reclaiming the creative city: The case of Macao in Milan, Italy. *City, Culture and Society*. 8, 7- 12.

Rugkhanan, N.T. (2021). Learn from elsewhere: A relational geography of policy learning in Bangkok's Creative District. *Environment and Planning A: Economy and Space*. 53 (8), 1952-1973.

Scott, A. J. (2014). Beyond the creative city: Cognitive-cultural capitalism and the new urbanism. *Regional Studies*. 48 (4), 565-578.

UN. (2020). *Indicators of sustainable Development: Guideliness and methodologies*. New York: United Nations.

نحوه ارجاع به مقاله:

رئیسی، شه‌بخش؛ ملاشاهی، حسین؛ میری، غلامرضا (۱۴۰۳)، ارزیابی مولفه‌های شهر خلاق در شهرها (مطالعه موردی: شهر چابهار)، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، ۱۳ (۵۱)، ۲۰-۶. Doi: 10.71740/ges.2024.1129513

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author (s), with publication rights granted to Journal of Geography and Environmental Studies. This is an open – access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

